### مدیران مسئول و سردبیران جراید کثیرالانتشار از نقش ترویجی هلال احمر می‌گویند

# رسانه، جامعه مدنی و فرهنگ داوطلبی

علی پاکزاد
خبرنگار

شاید ویژگی اصلی رسانه‌ها، حضور همیشگی و پررنگ‌شان در جنبه‌های مختلف زندگی ما باشد. امروزه رسانه‌ها تبدیل به گستره‌ای فراگیر شده‌اند و گزاف نیست اگر بگوییم آنها می‌توانند یک کلاس بی‌دیوار با میلیون‌ها مستمع آزاد تشکیل دهند. بنا به تعریفی، رسانه‌ها وظیفه حراست از جامعه را به‌عهده دارند. آنها باید همبستگی کلی را بین اجزای جامعه در پاسخ به نیازهای محیطی ایجاد کنند و مسئول انتقال میراث اجتماعی از نسلی به نسل دیگر باشند.

از سویی دیگر ترویج فرهنگ داوطلبی می‌تواند دغدغه این روزهای کشور ما باشد. گام‌نهادن در مسیر توسعه و فقرزدایی جز با مشارکت اجتماعی و حضور آحاد مردم در این رابطه مقدور نیست، چنان‌که سال‌هاست در مجامع بین‌المللی از مشارکت‌های اجتماعی به‌عنوان محور توسعه پایدار یاد می‌شود. برخی چنین استدلال می‌کنند که ثبات اقتصادی، سبب افزایش کار داوطلبانه می‌شود. کار داوطلبانه، یک پدیده اجتماعی و مشارکت‌جویانه پردامنه است که اثرات مهمی بر جامعه می‌گذارد. سازمان‌هایی که از این نوع کار بهره می‌برند، خدمات اجتماعی و بهداشتی، آموزش و کار جوانان، عملیات نجات، خدمات فرهنگی، تفریحی، دینی و بسیاری دیگر از این‌نوع را ارایه می‌کنند. افرادی که این‌گونه کار می‌کنند، سهم قابل ملاحظه‌ای در رفاه جامعه دارند.

اما رسانه‌ها در کشور با این موضوع چگونه برخورد می‌کنند؟ نهادهای متولی مانند هلال احمر چگونه؟ آیا رسانه‌ای مانند «شهروند» موفق عمل کرده و توانسته خط‌شکن باشد؟

درجهت شناسایی هرچه بیشتر ارتباط رسانه‌های جمعی و فعالیت داوطلبی و نقش رسانه در این خصوص به‌سراغ متولیان و متصدیان روزنامه‌نگاری رفتیم:

## ضرورت تشکیل اتاق فکر هلال احمر برای مطبوعات

الیاس حضرتی
مدیر مسئول روزنامه اعتماد

همواره دولت‌ها و حاکمیت‌ها تأثیر بسزایی در مناسبات و نوع رفتار مردم بازی می‌کنند که کشور و مردم‌ما نیز از این قاعده مستثنی نیستند. این مناسبات مختلف باعث می‌شود تا مردم در انجام فعالیت‌های روزانه خود به‌گونه‌های متفاوتی عمل کنند. برای مثال، کشور ما نزدیک به ۳۶ سال پیش انقلاب اسلامی را تجربه کرد. در هر انقلابی دگرگونی‌های خاصی به‌وجود می‌آید و این اتفاق در کشور ما نیز رخ داد. کشورهایی که انقلاب را تجربه می‌کنند، معمولا نیاز به‌زمان دارند تا به‌سرانجام یا پویایی اجتماعی موردنظر دست پیدا کنند اما شرایط برای ما کمی متفاوت بود. بعد از انقلاب تا به‌خودمان آمدیم جنگ شد و کشور ۸ سال درگیر جنگ و مناقشات زیادی شد و این اتفاق تاثیرات مخربی را به جامعه و کشور تحمیل کرد. بعد از جنگ اما کشور به‌سمت مسیر صعودی نیل پیدا کرد و این روال در دولت‌سازندگی و بعد از آن در دولت اصلاحات ادامه یافت تا این‌که به یک انقطاع در کشور رسیدیم و آن هم دولت قبلی بود که هنوز بعد از گذشت ۲ سال از خاتمه دورانش، مصایب درحال برملاشدن است... منظور از این تعریفات این است که جامعه‌ای می‌تواند فعالیت داوطلبانه باصلابت داشته باشد که در داخل آن جامعه ثبات و آرامش فکری بین مردم وجود داشته باشد. اما در خصوص پیشینه توجه به فعالیت داوطلبانه، به‌یاد دارم که از قدیم‌الایام ما در محل زندگی‌مان امکان نداشت همسایه‌ای گرسنه سر بر بالین بگذارد. این بدان‌معناست که توجه به خیر عمومی در جامعه ما از سال‌های دور نهادینه شده است. حتی قبل از ورود اسلام به کشور هم زرتشتیان و دیگر مردمان ایران همواره به‌فکر یکدیگر بوده‌اند.

اما امروزه حوزه‌های اخلاقی در جامعه ما آسیب دیده است و برای احیای آن هم نیاز است که بخش‌های مختلف در آن سهیم شوند و برای ارتقای اخلاق تلاش کنند. به‌عنوان مثال، سازمان هلال احمر به‌عنوان یک سازمان پیشرو در انجام فعالیت‌های داوطلبانه می‌تواند اتاق فکری مستقل یا متشکل از رسانه‌های مختلف تشکیل دهد و در جریان اشاعه فرهنگ داوطلبی و همین‌طور انجام امور داوطلبانه با کمک رسانه‌ها و به‌صورت کاملا برنامه‌ریزی شده عمل کند. این اتاق فکر می‌تواند مطبوعات را در روند ترویج فرهنگ داوطلبی سهیم کند و کدام مدیرمسئولی است که این را از خدا نخواهد.

فرهنگ داوطلبی در جامعه می‌تواند از طریق چندین مجموعه خاص نمود پیدا کند. برای مثال آموزش‌وپرورش ما یکی از نهادهایی است که نه‌فقط بحث داوطلبی بلکه می‌تواند جامعه ایران را از ریشه تغییر دهد که متاسفانه این نهاد جامعه پذیر کننده دیگر این برندگی و برنامه‌ریزی اساسی را در داخل خود ندارد. امروز تلاطمات سیاسی باعث شده است که رسانه‌های ما نتوانند فعالیت‌های داوطلبانه را پوشش دهند. دلیل هم روشن است رسانه‌های ما عمدتا مشغول دعواهای سیاسی بین یکدیگر هستند و نمی‌توانند به‌خوبی به موضوعات داوطلبانه در جامعه ما بپردازند. برای مثال بسیج یکی از ارگان‌هایی بود که در اوایل انقلاب قصد داشت تا با فعالیت‌های داوطلبانه مردم را یاری کند. برای مثال ما در محله‌های مختلف حاضر می‌شدیم و هر کسی که احتیاج به کمک داشت را یاری می‌کردیم یا باری از دوش مردم برمی‌داشتیم...

هلال احمر تنها ارگانی است که طرفدار هیچ طرف و سمتی نیست و مردم با آغوش باز به این نهاد ایمان دارند و آنها هستند که می‌توانند متولی فرهنگ داوطلبانه در جامعه باشند. امروز روزنامه شهروند این کار را به‌خوبی پیاده می‌کند. اما اعتماد هم بیکار ننشسته است و در صفحات جامعه، توجه بر حقوق حیوانات، پاسداشت محیط زیست، فعالیت‌های ان‌جی‌اوهای مختلف، پیگیری وضع کارتن‌خواب‌ها و کودکان کار را در دستور کار دارد. تا امروز گزارش‌های زیادی را داشته‌ایم و از این به بعد هم توجه بیشتری را از اعتماد نسبت به فعالیت‌های داوطلبانه خواهید دید.

## برنامه ویژه شرق برای فعالیت‌های داوطلبانه

مهدی رحمانیان
مدیر مسئول روزنامه شرق

فرهنگ داوطلبی در جامعه ما الهام گرفته از آموزه‌های دینی است که از صدر اسلام تاکنون مراحل پیشرفت خود را دنبال کرده است. می‌توانیم این موضوع را با قاطعیت اعلام کنیم که ریشه اصلی فرهنگ داوطلبی از رفتار و منش حضرت علی(ع) نشأت گرفته است. حتی زمانی که ایشان در منصب حکومت نبودند، ترویج این فرهنگ را به‌خوبی در سطح جامعه آن زمان به‌فعل می‌رساندند. در جامعه‌ای که افراد آن احساس تکلیف را به‌درستی درک کنند و بشناسند، ناخودآگاه ما با دایره عظیمی از افرادی مواجه می‌شویم که بدون این‌که خودشان متوجه شوند، یک داوطلب تمام‌عیار محسوب می‌شوند.

پیامبر ما هم می‌فرماید که تمام انسان‌ها درمقابل سرنوشت انسان‌های دیگر مسئول هستند و نمی‌توانند بی‌تفاوت از کنار یکدیگر گذر کنند. یعنی این موضوع به‌شرایط انسان‌ها بستگی دارد، هر کسی بهتر از دیگران می‌داند که در چه حوزه‌هایی توانمند است و می‌تواند چه باری را از دوش دیگران بردارد. پس چه بهتر است که این کار را بدون هیچ منت و چشمداشتی ارایه دهد. اگر این فعالیت‌های داوطلبانه در جامعه ما متداول شود، می‌تواند زنجیره عظیمی را به وجود آورد که جامعه از هر نیازی برطرف شود.

در اوایل انقلاب هم این فعالیت‌ها را به‌خوبی مشاهده می‌کردیم. به‌یاد دارم که یکی از زمستان‌های اول انقلاب بود. مردم مشکلاتی را پیرامون زندگی‌شان حس می‌کردند، در سرمای زمستان که نفت را در صف‌های طویل بین مردم توزیع می‌کردند، به‌یاد دارم که مردم خودشان، نفت را بین کسانی که بیشتر احتیاج داشتند تقسیم می‌کردند و آن روزها خبری از احتکار نبود. روز مبادا وجود نداشت؛ هر روز، روز مبادا بود. مثلا بحث آب امروز یکی از آن فعالیت‌هایی است که باید مردم داوطلبانه در آن مشارکت داشته باشند.

البته روزنامه شرق نیز در این‌باره و به‌خصوص فرهنگ داوطلبی تلاش‌هایی را داشته است زیرا تنها گزینه‌ای که برای کمک به فرهنگ داوطلبی می‌تواند سریع و بران عمل کند رسانه است. شرق درباره فعالیت‌های داوطلبانه برنامه ویژه‌ای داشته است که البته این برنامه‌ها عمدتا با نظرخواهی و شراکت هنرمندان در جامعه صورت می‌گیرد و عقیده بر این است که با افرادی که مورد وثوق مردم هستند، این فرهنگ را در قالب یادداشت‌ها و مصاحبه‌های مختلف ارایه دهیم.

## از لحاظ ساختاری هلال احمر و «شهروند» می‌توانند در ارتباط با داوطلبی حرف اول را بزنند

حسین عبدالهی
مدیر مسئول روزنامه آرمان

فرهنگ داوطلبی برگرفته از آموزه‌های اخلاقی و دینی ما است. اگر ما بتوانیم با انتشار نوعدوستی و ترویج فرهنگ داوطلبی که برگرفته از تغییر نگرش‌ها یعنی از خودگذشتن و به فکر دیگران بودن است را اشاعه دهیم کار بزرگی را انجام داده‌ایم. به‌صورت کلی فرهنگ داوطلبی یعنی ما شدن. کشور ژاپن که یکی از نمادهای توسعه در بخش اقتصاد محسوب می‌شود را می‌توان نمونه ایجاد فرهنگ داوطلبانه به‌معنای عملی آن دانست. حقیقت و وفاداری را در بخش‌های مختلف در جامعه ژاپن می‌توانید مشاهده کنید.

فرهنگ داوطلبی شاید یک کلمه باشد اما دایره وسیعی از موضوعات پیچیده در یک جامعه را دربر می‌گیرد، شما اگر می‌بینید کشوری توسعه‌یافته است و مردم آن از سرانه نشاط بالایی برخوردار هستند؛ قطعا بدانید که فرهنگ ازخودگذشتگی و احترام‌متقابل در آن‌جا به‌خوبی جاافتاده است. اگر کمک به همنوع به‌عنوان یک اصل به وجود بیاید، بدون نگاه‌ها و جهت‌گیری‌های سیاسی می‌تواند نقش عظیمی در پیشبرد وارتقای فرهنگ داوطلبی داشته‌باشد.

> **هلال احمر تنها ارگانی است که طرفدار هیچ طرف و سمتی نیست و مردم با آغوش باز به این نهاد ایمان دارند و آنها هستند که می‌توانند متولی فرهنگ داوطلبانه در جامعه باشند. امروز روزنامه شهروند این کار را به‌خوبی پیاده می‌کند**

رسانه به‌عنوان یک ابزار قدرتمند وظیفه دارد که فرهنگ داوطلبی را ترویج دهد و در داوطلب‌شدن مردم نقش عظیمی را بازی کند. رسانه می‌تواند با انتشار این مفاهیم سطح آگاهی و خیر عمومی را گسترش دهد. تغییر نگرش‌ها و حفظ انسان‌دوستی کار رسانه است که البته در این میان آموزش‌وپرورش هم نقش مهمی بازی می‌کند. همچنین حوزه‌های علمیه باید این فرهنگ را اشاعه دهند.

آگاهی مهم‌ترین اصل در ایجاد فرهنگ داوطلبی در جامعه است، زمانی که افراد، گروه‌ها یا سازمان‌های مختلف در انجام کارهای خیر و اهداف داوطلبانه کوشا باشند، ناخودآگاه این فرهنگ به‌صورت مطلوبی جامی‌افتد. از لحاظ ساختاری هلال احمر و «شهروند» می‌توانند در این قسمت حرف اول را بزنند. در روزنامه آرمان چه در صفحه سلامت و چه در صفحه فرهنگ و هنر این موضوع را به‌خوبی ارایه می‌دهیم اما نه با سرکلیشه‌ای داوطلبانه. ما این موضوع را در ستون‌های مختلف با نگاه به اتفاقات اجتماعی بروز می‌دهیم، اما این‌که یکی از اهداف ما باشد متاسفانه این‌گونه نیست و عقیده دارم برای این اقدامات کم‌کاری هم کرده‌ایم.

## افتخار پوشش فعالیت‌های داوطلبانه

مصطفی کواکبیان
مدیر مسئول روزنامه مردم‌سالاری

ترویج فرهنگ داوطلبی نیاز به‌کار راهبردی دارد. شما نمی‌توانید به‌راحتی بگویید که من یک داوطلب هستم. هر داوطلبی نیاز به یک نقشه‌راه دارد یا به اصطلاح، داوطلبان در جامعه شناسنامه دارند. من خودم کارت داوطلبی دارم اما تا چه حد داوطلب هستم؟ من شاید به‌خوبی فعالیت‌های داوطلبانه را به‌جا نمی‌آورم اما همواره در رسانه تحت‌اختیارم سعی کرده‌ام که برای این فرهنگ جای ویژه‌ای را باز کنم. برای یک رسانه، افتخار محسوب می‌شود که فعالیت‌های داوطلبانه را پوشش دهد.

در روزنامه مردم‌سالاری این موضوع چندین‌بار نمود پیدا کرده‌است. برای مثال آن معلمی که سرش را به‌خاطر شاگردانش تراشید در روزنامه مردم‌سالاری به‌صورت میدانی پوشش داده شد. ما در روزنامه عقیده داریم که باید به این فرهنگ اهمیت زیادی داد و باید آن را پوشش داد. ما برای سازمان‌ها و نهادهای مختلف داوطلب درنظر داریم فعالیت‌ها و تبلیغاتشان را در صفحات به‌صورت رایگان نشان دهیم تا شاید برای آنها هم فراهم‌آور شرایطی مطلوب باشد اما این موضوع نیاز به کار دارد. عقیده دارم که به‌گونه‌ای درست به اهمیت والای آن در جامعه و رسانه‌های ما پرداخته نمی‌شود، با آن‌که رسانه تنها مشوق فعالیت‌های داوطلبانه است.

## «شهروند» را می‌توان تریبون آسیب‌شناسی اجتماعی دانست

احسان مازندرانی
مدیر مسئول روزنامه فرهیختگان

خدمت بنی‌آدم به یکدیگر مدت‌هاست رنگ‌وبوی دیگری گرفته، چهره‌اش محزون شده یا ابرو در هم کشیده و مانند سابق کسی از راه مانده‌ای دستگیری نمی‌کند. چاره‌ای هم نیست و راهی است که جامعه امروز ایران به دلایل متعدد سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و به‌خصوص فرهنگی انتخاب کرده و شاید نسل دیگری باید بیاید تا چرخ طور دیگری چرخد. در میان این جملات مرثیه‌گونه به‌یاد آوردم هنوز هستند افرادی که با چشم‌های کاملا باز و با کنار گذاشتن چرتکه حساب و کتاب زندگی، جامه خدمت داوطلبانه به تن کرده و بدون چشمداشت یا چشم‌انداز مالی دست به یاری همنوع دراز می‌کنند. لسان‌الغیب حافظ شیرازی در بیان این منش می‌گوید:

روزگاری شد که در میخانه خدمت می‌کنم/ در لباس فقر کار اهل دولت می‌کنم

داوطلبانه خدمت کردن با پوشیدن لباس‌های قرمز و سفید معروف هلال احمر، کمتر از کار دولت کردن نیست و چنین است که اندوه فروبردن سرهای در گریبان تا حدودی برطرف می‌شود.

هلال احمر ایران به‌خصوص در سال‌های اخیر استراتژی خود را بر مبنای جمله‌ای زیبا قرار داده: «ترویج فرهنگ خدمت داوطلبانه». موضوعی که شاید در میان یکصد اولویت زندگی شهروندان ایران هم نباشد اما در همین مدت دوسال اخیر نیز این سازمان توانسته با دوری از سیاست و حرکت به سمت کارویژه‌های تعریف‌شده با استانداردهای بین‌المللی بار دیگر نام نهضت هلال احمر را در اذهان زنده کند.

با این حال حلقه مفقوده ارتباط سازمان‌های داوطلب با جامعه، رسانه است تا بتواند پیام و صدای این زمینه بشردوستانه را به‌گوش مردم برساند. نوآوری هلال احمر پس از انتخابات ریاست‌جمهوری سال ۹۲ در بازنگری زمینه انتشار روزنامه شهروند و تبدیل‌شدن این روزنامه به رسانه «ترویج فرهنگ خدمت داوطلبانه» گامی نو در فرآیند انتقال پیام در این حوزه است. رسانه‌ای که با رویکرد اجتماعی محض به آسیب‌شناسی چالش‌ها می‌پردازد، صدا می‌زند و جامعه را به استمداد برای حل بحران‌های واقعی دعوت می‌کند. «شهروند» را می‌توان تریبون آسیب‌شناسی اجتماعی دانست که برای هر دولتمرد یا شهروندی آیینه جامعه است تا با نگاه به آن تاملی کنند و چاره‌ای درپیش گیرند. وقتی پای پول در میان نیست و روزنامه‌نگاری در خدمت توسعه قرار می‌گیرد می‌توان شمیم دل‌انگیز ترویج فرهنگ خدمت داوطلبانه را به صورت واقعی و بی‌تکلف احساس کرد.

## «شهروند» فعالیت‌های داوطلبانه را به‌خوبی تقسیم‌بندی و ارایه می‌دهد

محمد علی وکیلی
مدیر مسئول ایتکار

اگر فرهنگ داوطلبی را بخواهیم تعریف کنیم باید درنظر داشته باشیم که اساسا این فرهنگ در کشور ما چگونه و براساس چه المان‌هایی به‌وجود آمده است. یکی از مهم‌ترین آنها فرهنگ دینی و عقیدتی ما در کشور است که نقش عظیمی در به‌وجود آمدن فرهنگ یا فعالیت‌های داوطلبانه بازی می‌کند. البته فرهنگ داوطلبی در جامعه ما با کشورهای غربی متفاوت است که دلیل اصلی آن نیز مربوط به سطح فرهنگ و توسعه در جوامع مختلف است که این عملکردها را از هم متمایز می‌کند. اگر فرهنگ داوطلبی در جامعه ما به خوبی پیاده شود و بین افراد همه‌گیر باشد قطعا باعث می‌شود که از لحاظ فرهنگ و توسعه اجتماعی جامعه ما دچار تغییرات مثبتی شود. فعالیت‌های داوطلبی می‌تواند شاکله اصلی بنیان و بدنه یک جامعه قلمداد شود، به‌گونه‌ای که این فعالیت‌ها هرچه بهتر در جامعه پیاده شود، می‌تواند نویددهنده یک جامعه استوار و با نظم باشد، اما چندین سالی است که تمام محورهای اجتماعی ما درگیر دعواهای سیاسی در جامعه شده که این رویدادها قطعا به ضرر جامعه مدنی و اجتماعی ما است. البته مقصر در این موضوع را نیز می‌توان رسانه‌ها دانست زیرا رسانه‌های ما این روزها بیشتر تمرکز و پتانسیل‌شان را روی مناقشات سیاسی گذاشته‌اند.

البته با کاری که امروز «شهروند» انجام می‌دهد، می‌توان نتایج مثبتی در قبال این فعالیت‌ها دید. هرچند توجه مردم به مسائل سیاسی هم کم نیست زیرا مردم هستند که مناسبات توسعه در یک جامعه را رقم می‌زنند. اگر همین مردم ما توجه‌شان را به مسائل اجتماعی متمرکز کنند، می‌توانند سرعت قابل توجهی به‌قطار توسعه در کشور ببخشند.

«شهروند» فعالیت‌های داوطلبانه را به‌خوبی تقسیم‌بندی می‌کند و ارایه می‌دهد اما سوال این‌جا شکل می‌گیرد که آیا «شهروند» به‌تنهایی می‌تواند؟ البته در جامعه ما فعالیت‌های داوطلبانه به‌صورت فردی اجرا می‌شود که این فعالیت‌ها هم الگوی سنتی خود را دنبال می‌کند که کمک کردن به مستمندان است یا همان صدقه‌دادن. نیاز است که این نوع فعالیت‌ها به مدل مدرن خود تغییر جهت دهد زیرا مدل فردی آن تأثیر زیادی در موضوعات اجتماعی ندارد البته این میان می‌توان مدل فردی را تبدیل به مدل جمعی کرد تا تاثیرات مثبت آن را در جامعه دید.

یکی از مهم‌ترین کارهای رسانه‌ها باید بازتاب جوانمردی و کارهای خیری که در جامعه صورت می‌گیرد باشد تا این فرهنگ جوانمردی به خوبی جابیفتد. «شهروند» خوشبختانه در ارایه و پرداخت به فعالیت‌های داوطلبانه فوق‌العاده عمل کرده است. با این‌که تمامی نگاه‌ها به «شهروند» به‌عنوان یک روزنامه وابسته به‌دولت خوب نبود اما زمان نشان داد که در این مدت به‌عنوان یک ارگان مدنی تمام‌عیار و متعلق به یک نهاد خیرخواهانه خوب عمل کرده است. به لحاظ کارکرد، «شهروند» در مسائل اجتماعی پیش‌قدم بوده است. از لحاظ سوژه و موضوع در قبال فعالیت‌های داوطلبانه مبتکر بوده و این فعالیت‌ها را به‌صورت مدرن و سنتی به‌خوبی نشان داده است. بخشی از تحرکات مثبت اجتماعی امروز ماحصل فعالیت‌های «شهروند» در جامعه بوده است.

## میلیاردها تومان هم برای سرمایه‌گذاری در «شهروند» کم است

منصور مظفری
مدیر مسئول آفتاب یزد

ماموریت‌هایی که سازمان‌های هلال احمر دارد بین‌المللی است و مختص جغرافیای کشور خاصی هم نمی‌شود. هلال احمر در هرجای دنیا در مقابل اتفاقات حضور دارد و کمک می‌کند؛ برای مثال، کشورهایی